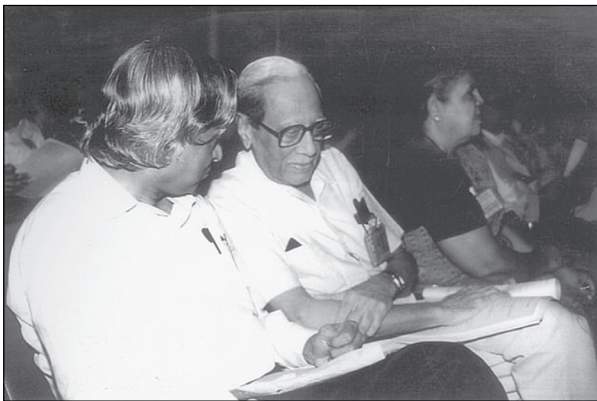

সতীশ ধারান, এপিজে আব্দুল কালাম আৰু ইন্দিৰা গান্ধী

বিশ্বমানবিশিষ্ট যন্ত্ৰ স্থাপন কৰে। সেইকাৰণেই প্ৰফেছৰ সতীশ ধারানক 'ভাৰতৰ পৰীক্ষাত্মক তৰল গতিবিজ্ঞান গৱেষণাৰ পিতৃ' ('Father of experimental fluid dynamics research in India') হিচাপে গণ্য কৰা হয়।

১৯৬২ চনত ড°ধারানে 'আইআইএছছি'ৰ সঞ্চালক হিচাপে নিযুক্তি লাভ কৰে, আৰু তেখেতেই এই দায়িত্ব লাভ কৰা আটাইতকৈ কমবয়সীয়া বিজ্ঞানী। ১৯৭১ চনত আকস্মিকভাৱে বিক্ৰম ছাৰাভাইৰ মৃত্যু ঘটাৰ বাবে তেতিয়াৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী ইন্দিৰা গান্ধীয়ে ড° ধারানক ভাৰতৰ মহাকাশ গৱেষণা কাৰ্যসূচীৰ সভাপতি হিচাপে নেতৃত্ব দিবলৈ অনুৰোধ জনায়। ড° ধারানে দুটা চৰ্তত উক্ত দায়িত্ব ল'বলৈ মান্তি হয় : মহাকাশ কাৰ্যসূচীৰ কেন্দ্ৰস্থল বাংগালোৰলৈ স্থানান্তৰ কৰিব লাগিব, আৰু তেখেতক 'আইআইএছছি'ৰ সঞ্চালকৰ দায়িত্বও চলাই থাকিবলৈ সুবিধা দিব লাগিব। ধারানৰ ইচ্ছানুসৰিয়েই কাম হৈছিল। ১৯৭২ চনত আনুষ্ঠানিকভাৱে 'ইছৰো'ৰ আৰম্ভণি হৈছিল, আৰু তাৰ আগলৈকে 'পাৰমাণৱিক শক্তি বিভাগ'ৰ

পিএছএলভি-ডি ৩ৰ উৎক্ষেপণৰ দিনা এপিজে কালামৰ সৈতে সতীশ ধারান (এপ্ৰিল, ১৯৯৬)

অধীনত থকাৰ পৰিৱৰ্তে ইয়াক পৃথককৈ গঠন কৰা 'মহাকাশ বিভাগ'ৰ অধীনলৈ অনা হৈছিল।

ড° ধারানে সদায় কোনো কৰ্মক্ষেত্ৰৰ যোগ্য ব্যক্তিক চিনাক্ত কৰি তেওঁৰ ওপৰত দায়িত্ব আৰোপ কৰি প্ৰকল্প সফল কৰাত গুৰুত্ব দিছিল। তেখেতে সেই অনুযায়ী কৃতকাৰ্যতাও লাভ কৰিছিল। উদাহৰণস্বৰূপে, ভাৰতীয় মহাকাশ অভিযানৰ ক্ষেত্ৰখনত

তেখেতে 'আৰ্যভট প্ৰকল্প'ৰ দায়িত্বভাৰ ইউ. আৰ. ৰাওৰ ওপৰত, 'এছএলভি-৩ প্ৰকল্প'ৰ ভাৰ এপিজে আব্দুল কালামৰ ওপৰত, আৰু ড°ৰ'ডাম নৰসিংহৰ ওপৰত 'নেশ্যনেল এৰ'নটিকছ লিমিটেড'ৰ (NAL) দায়িত্বভাৰ অৰ্পণ কৰিছিল।

প্ৰফেছৰ ধারানে প্ৰথমবাৰৰ বাবে মহাকাশবিজ্ঞানৰ সৈতে ৰজিতা খুৰাই ভাৰতীয় শিক্ষা ব্যৱস্থা, দূৰসংবেদন আৰু উপগ্ৰহ-সংযোগ ব্যৱস্থাৰ বিষয়ে পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা চলাইছিল। তেখেতৰ প্ৰচেষ্টাতেই দূৰসংযোগী উপগ্ৰহ 'ইনছেট' (INSAT); 'ভাৰতীয় দূৰসংবেদী উপগ্ৰহ' 'আইআৰএছ' (IRS); আৰু 'প্ৰ'ৱীৰ উপগ্ৰহ উৎক্ষেপণ যান' (PSLV) কাৰ্যসূচী সম্পন্ন কৰা হৈছিল। এই সমস্ত কাৰ্যসূচীয়ে ভাৰতক বিশ্বৰ উন্নত ৰাষ্ট্ৰসমূহৰ শাৰীত স্থান পোৱাত সফল কৰি তুলিছিল।

বিবাহ, সন্মান আৰু ব্যক্তিত্ব

তেখেতৰ বিবাহ সম্পন্ন হৈছিল ড° নলিনী ধারান নামৰ এগৰাকী কোষজিনচিকিৎসাবিজ্ঞানীৰ (cytogeneticist) লগত। ধারান দম্পতীৰ কন্যা ড° জ্যোৎস্না ধারানো এগৰাকী আণৱিক জীৱবিজ্ঞানী। প্ৰফেছৰ সতীশ ধারানৰ বিজ্ঞান চৰ্চাৰ লগতে চিত্ৰকলাৰ প্ৰতিও যথেষ্ট আগ্ৰহ আছিল।

সতীশ ধারানে কেইবাটাও বাঁটা আৰু সন্মান লাভ কৰিছিল। তাৰ ভিতৰত আছে পদ্মবিভূষণ (১৯৮১), পদ্মভূষণ (১৯৭১), 'ইন্দিৰা গান্ধী

এৱাৰ্ড ফৰ নেশ্যনেল ইন্সটিগ্ৰেশ্যন' (১৯৯৯)।

প্ৰফেছৰ ধারানৰ ব্যক্তিত্ব সকলো দিশৰপৰাই আদৰ্শনীয় আছিল। বিশিষ্ট বিজ্ঞানী তথা শিক্ষাবিদ আৰু বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ প্ৰাক্তন সভাপতি প্ৰফেছৰ যশপালে ধারান এগৰাকী পূৰ্ণাংগ ব্যক্তিত্বৰ অধিকাৰী বুলি উল্লেখ কৰিছিল ("If I have to choose one word that would define his personality, it would be integrity.")। আব্দুল কালাম আৰু 'নেশ্যনেল এৰ'স্পেছ লেব'ৰেট'ৰ 'ৰিজ'ৰ প্ৰাক্তন সঞ্চালক প্ৰফেছৰ ৰ'ডাম নৰসিংহই (Prof. Roddam Narasimha) কৈছিল : "বৃত্তিগত জীৱনত প্ৰফেছৰ ধারান আছিল এগৰাকী অভিযন্তা, শিক্ষক, গৱেষক-বিজ্ঞানী, প্ৰযুক্তিবিজ্ঞানী, মেনেজাৰ, নেতা আৰু উপদেষ্টা — প্ৰায়ে তেখেত একে সময়তে ইয়াৰ প্ৰত্যেক ক্ষেত্ৰতে একো একোজন সুদক্ষ ব্যক্তি। তেখেতৰ সামাজিক প্ৰমূল্যৰ প্ৰতি থকা গভীৰ দায়বদ্ধতা আৰু ব্যৱস্থাপনাৰ প্ৰতি থকা অনন্য বস্তুনিষ্ঠাৰে সমৃদ্ধ মহান মানৱীয় গুণৰাশিয়ে কেইবাটাও পুৰুষৰ ছাত্ৰছাত্ৰী, সহকৰ্মী, আৰু প্ৰশাসকসকলক প্ৰভাৱিত কৰিছিল। তেখেতৰ অবিহনে সেয়া হয়তো সম্ভৱ নহ'লহেঁতেন।"

'আইআইএছছি'ত প্ৰফেছৰ ধারানৰ ছাত্ৰছাত্ৰী আৰু তলতীয়া সহকৰ্মীসকলৰ প্ৰতি থকা আনুষ্ঠানিকতাহীন সম্পৰ্কই এটা সুন্দৰ আৰু সৌহাৰ্দপূৰ্ণ কৰ্ম-সংস্কৃতি গঢ়ি উঠাত সহায় কৰিছিল। প্ৰফেছৰ নৰসিংহই ধারানৰ সৰলতাত মুগ্ধ হৈ কৈছিল : "প্ৰতিষ্ঠানৰ সৰহভাগ সদস্যই কোট পিন্ধি টাই মাৰিছিল যদিও তেখেতে সদায় কেলিফ'ৰ্নিয়ান ৰঙীন ছাৰ্টটোকে পিন্ধি আহিছিল। তেখেতেই একমাত্ৰ ফেকাল্টি সদস্য আছিল, যিগৰাকীয়ে সদায় হাঁহিমুখেৰে বক্তৃতামঞ্চত প্ৰৱেশ কৰিছিল।"

বিজ্ঞান-প্ৰযুক্তিৰ নতুন খবৰ

হাতীপটিৰ নিচিনা তাৰকাৰাজ্য আৱিষ্কাৰ

বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডত আমি অকলশৰীয়া নহয়। আমাৰ হাতীপটিৰো লগৰীয়া আছে। তাৰেই প্ৰমাণ স্বৰূপে জ্যোতিৰ্বিজ্ঞানীসকলে প্ৰায় ১২ বিলিয়ন আলোকবৰ্ষ দূৰৈত আমাৰ হাতীপটিৰ আকৃতিৰ এখন তাৰকাৰাজ্য চিনাক্ত কৰিছে। এই গুৰুত্বপূৰ্ণ আৱিষ্কাৰ কৰা হৈছে উত্তৰ চিলিৰ এটাকোমা মৰুভূমিত থকা 'এটাকোমা লাৰ্জ মিলিমিটাৰ এৰে' (Atacama Large Millimeter Array; ALMA) নামৰ ৰেডিঅ' দূৰবীনৰ সহায়ত। এই বিষয়ত নাছাই (NASA) মত প্ৰকাশ